

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1. Η οικονομική κατάσταση που αντιμετωπίζουμε σήμερα είναι γνωστή.

- Τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα έχουν πάρει εκρηκτικές διαστάσεις. Το 1989 έφθασαν σε ύψος ρεκόρ - πλησίασαν το 20% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Το δημόσιο χρέος ξεπέρασε το ύψος του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος και εξακολουθεί να αυξάνεται με γρήγορο ρυθμό.

- Ο πληθωρισμός στο πρώτο δίμηνο του 1990 έφθασε πάλι στο 16% και παραμένει σχεδόν τέσσερις φορές πιο πάνω από το μέσο ρυθμό στην ΕΟΚ.

- Το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών, πριν από τον εξισορροπιακό δανεισμό, το 1989 ήταν γύρω στα 3 δισ. δολάρια και εξακολούθησε να διευρύνεται στις αρχές του χρόνου αυτού.

- Σαν επακόλουθο των εξελίξεων αυτών έχει ανακοπεί η ανάκαμψη της οικονομίας που είχε αρχίσει το 1988.

Αντιμετωπίζουμε όμως και σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα όπως, το χαμηλό ύψος των επενδύσεων, η τεχνολογική καθυστέρηση, το χαμηλό επίπεδο και η στασιμότητα της παραγωγικότητας. Επίσης οι παραοικονομικές δραστηριότητες, οι προβληματικές επιχειρήσεις και γενικά η μείωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μας.

2. ~~Νομίζω πως και τα τρία μεγάλα κόμματα συμφωνούν πως~~
Έχουμε φθάσει πια στο τέλος του δρόμου. Πως η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να συνεχιστεί άλλο. Οχι μόνο γιατί μπροστά στη δημιουργία μιας μεγάλης ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς ~~μέχρι το τέλος του 1992 "βαδίζουμε ξυπόλητοι στα αγκάθια"~~ και γίνεται πια επιτακτική η ανάγκη για την Ελλάδα να προσαρμόσει τα μεγέθη της οικονομίας της σε επίπεδα ανάλογα με εκείνα που θα ισχύουν στις άλλες χώρες της ΕΟΚ. Αλλά επίσης γιατί η σημερινή οικονομική κατάσταση εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους που απειλούν τη σταθερότητα και ανάπτυξη της οικονομίας και φυσικά το βιοτικό μας επίπεδο.

3. Βέβαια οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει σήμερα η ελληνική οικονομία δεν είναι νέες. Οι οικονομικές ανισορροπίες ξεκίνησαν μετά την πρώτη πετρελαϊκή κρίση στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Από τη μεταπολίτευση και μετά είχαμε έξι πολιτικές Κυβερνήσεις και όλες κατά καιρούς διακήρυξαν την ανάγκη να προωθηθούν οι αναγκαίες προσαρμογές στην οικονομία. Στην πραγματικότητα όμως η πολιτική που ασκήθηκε στα τελευταία δεκαέξι χρόνια όχι μόνο απέτυχε να μεταστρέψει σε μόνιμη βάση τις δυσμενείς εξελίξεις στην οικονομία και να οδηγήσει τη χώρα σε μια αυτοδύναμη και σταθερή ανοδική πορεία, αλλά με την πάροδο του χρόνου οι ανισορροπίες και τα διαρθρωτικά προβλήματα αντί να αμβλύνονται, επιτείνονται. Το γεγονός ότι δεν έχουν αντιμετωπισθεί τα προβλήματα αυτά ακόμα δεν οφείλεται βέβαια σε τεχνικούς λόγους ή ~~σε~~ δυσμενές οικονομικό περιβάλλον. Οι περισσότερες από τις άλλες χώρες στην Κοινότητα, ή στην ευρύτερη περιοχή του ΟΟΣΑ, αντιμετώπισαν με επιτυχία παρόμοια με τα δικά μας προβλήματα εδώ και μια δεκαετία. Στην πραγματικότητα ο λόγος είναι ότι στην περίπτωση της Ελλάδας δεν υπήρξε μέχρι σήμερα η πολιτική βούληση από τα κόμματα για σοβαρή προσπάθεια στον τομέα της οικονομικής πολιτικής. Τα μέτρα που εφαρμόζονται κατά καιρούς συχνά είναι αποτέλεσμα συμβιβασμών ανάμεσα σε συγκρουόμενα συμφέροντα ομάδων πίεσης. Και φυσικά πάντα γίνεται μικροπολιτική εκμετάλλευση από την μια ή την άλλη μεριά, όταν τα μέτρα πολιτικής εφαρμόζονται με κάποια αυστηρότητα. Δεν υπήρξε ποτέ μια οικονομική πολιτική που να μπόρεσε να εφαρμοσθεί με αξιοπιστία και προπαντός με συνέπεια και συνέχεια.

4. Νομίζω πως θα κάναμε σοβαρό σφάλμα αν υπερεκτιμούσαμε τις δυνατότητες για συναίνεση και συνεργασία ανάμεσα στα ~~πολιτικά~~ κόμματα, αν δηλαδή μπορούμε να αποβλέψουμε σε ένα αξιόπιστο κοινό πρόγραμμα οικονομικής πολιτικής μετά τις εκλογές του Απριλίου, που να περιέχει μέτρα για ριζικές αλλαγές που να οδηγούν σε μακροχρονιότερους στόχους. (Υπάρχουν πολλά παραδείγματα από την πρόσφατη εμπειρία στην πολιτική διαδικασία που δικαιολογούν αυτή την απαισιοδοξία). Κατά την προσωπική μου εκτίμηση οι δυσκολίες που θα προκύψουν στην περίοδο που θα υπάρξει ανάγκη συνεργασίας των κομμάτων είναι πολλές και σοβαρές και οι δυνατότητες για ουσιαστική συναίνεση στο άμεσο μέλλον είναι μάλλον περιορισμένες. Θα εξηγήσω τους λόγους.

5. Πρώτα και κύρια δεν έχουν γίνει οι αναγκαίες αλλαγές στο κοινωνικό υπόβαθρο και στην πολιτική διαδικασία (Σ.Σ. εννοώ

κυρίως το λαϊκισμό που έχει εισχωρήσει σε όλα τα κόμματα, τις κοινωνικές αντιπαραθέσεις, και την προτίμηση για πρόσκαιρες και ανώδυνες λύσεις που όμως δεν αντιμετωπίζουν στην ουσία τα προβλήματα), που να επιτρέπουν τη διαμόρφωση μιας κοινής οικονομικής στρατηγικής που θα αντιμετωπίζει σφαιρικά τα προβλήματα, θα κατανέμει το κόστος της προσαρμογής δίκαια ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές ομάδες, και θα μπορεί εφαρμοσθεί με αξιοπιστία, ταυτόχρονα προς όλες τις κατευθύνσεις στα επόμενα χρόνια. vd

6. Η ευρύτερη συναίνεση προϋποθέτει επίσης σύγκλιση των πολιτικών δυνάμεων τόσο ως προς τους στόχους όσο και ως προς τα μέσα πολιτικής. Φοβούμαι ότι σήμερα υπάρχει σύγκλιση μόνο στους γενικούς οικονομικούς στόχους (όλοι είμαστε υπέρ της μείωσης των δημόσιων ελλειμμάτων, υπέρ της μείωσης του πληθωρισμού και του ελλείμματος στο ισοζύγιο πληρωμών. Όλοι είμαστε υπέρ της "ανάπτυξης". Με τον ίδιο τρόπο που όλοι είμαστε υπέρ της μητρότητας ή υπέρ της παγκόσμιας ειρήνης). Δεν υπάρχει όμως πάντα σύγκλιση και στα μέσα πολιτικής, ιδίως όταν αυτά τα εξειδικεύσουμε. Ο λόγος είναι όχι μόνο ότι υπάρχουν σημαντικές ιδεολογικές διαφορές ανάμεσα στα κόμματα αλλά επίσης ότι υπάρχουν σοβαρές αντιθέσεις στα συμφέροντα των κοινωνικών ομάδων πίεσης που εκπροσωπούν, ώστε να είναι δύσκολη η απαραίτητη ευρύτερη συναίνεση για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουμε σήμερα. *Υπάρχουν στην ελληνική κοινωνία πολλές μικρές συνεχειακές ομάδες με αντικείμενα διαφοράς*
 των έχουν συμβάλει σε τέρμα.

7. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι αλλαγές που απαιτούνται για να τεθούν υπό έλεγχο τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα σε μόνιμη βάση και να σταθεροποιηθεί το ύψος του δημόσιου χρέους σε σχέση με το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Με δεδομένο το μέγεθος του προβλήματος θα χρειασθούν δραστικά μέτρα τόσο από την πλευρά των δαπανών όσο και από την πλευρά των εσόδων.

Στην πλευρά των δαπανών, υπάρχουν σημαντικά περιθώρια οικονομικών, αλλά με δεδομένες τις πολιτικές δεσμεύσεις και τις διαφορετικές απόψεις των κομμάτων για το ρόλο του κράτους στην υγεία, την κοινωνική πρόνοια, στην παιδεία κλπ., η συναίνεση γίνεται ιδιαίτερα δύσκολη. Η αύξηση των δημόσιων δαπανών στο παρελθόν ήταν συχνά αποτέλεσμα αποφάσεων για παροχές και επιχορηγήσεις κάτω από πολιτική πίεση, ή για να εξυπηρετηθούν πολιτικές σκοπιμότητες. Πολλές οικονομίες θα μπορούσαν να προέλθουν από τον περιορισμό των κρατικών επιχορηγήσεων και επιδοτήσεων. Επίσης, οι αλλαγές που θα μπορούσαν να γίνουν στο ασφαλιστικό σύστημα θα οδηγούσαν σε

σημαντική εξοικονόμηση πόρων και θα μπορούσαν να κάνουν το σύστημα πιο δίκαιο και αποτελεσματικό. Παρόλο που η ανάγκη αυτή αναγνωρίζεται από όλους, δεν είμαι σίγουρος αν στην πράξη θα μπορούσε να υπάρξει σύγκλιση απόψεων προς αυτή την κατεύθυνση όταν θα φθάναμε στο στάδιο συγκεκριμένων επιλογών.

8. Η αύξηση των φορολογικών εσόδων φαίνεται επίσης δύσκολο εγχείρημα, καθώς η κατανομή των φορολογικών βαρών υπήρξε για πολλά χρόνια και εξακολουθεί να είναι και σήμερα, οικονομικά και κοινωνικά άνιση. Όλοι αναγνωρίζουμε την ανάγκη να αυξηθεί η απόδοση της φορολογίας, και να εξασφαλισθεί δίκαιότερη κατανομή του φορολογικού βάρους.

Αυτό σημαίνει πρώτα απ' όλα κατάργηση φορολογικών απαλλαγών και άλλων προνομίων ορισμένων κοινωνικών ομάδων πίεσης. Σημαίνει κυρίως την φορολόγηση όλων των εισοδημάτων και μια νέα πολιτική απέναντι στη φοροδιαφυγή. Σημαίνει την πιο αποτελεσματική δράση των φορολογικών αρχών, τη χρησιμοποίηση περισσότερο αποτελεσματικών νομικών μέσων για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και γενικά τη ριζική αναμόρφωση του συστήματος φορολογίας και την ανατροπή των κατεστημένων συμφερόντων. Νομίζω όμως πως η εμπειρία των τελευταίων μηνών (αναφέρομαι εδώ κυρίως στην τύχη του φορολογικού νομοσχεδίου που συνέταξε ο κ. Σουφλιάς) δεν είναι ενθαρρυντική και προς αυτή την κατεύθυνση.

27-2-90